

Kraanvogels op Voorne en Goeree

J.G.M. Marquenie

Lezers van dit blad weten wel dat Kraanvogels hun broedgebied hebben in Zweden, Finland, de oostelijke zijde van de Oostzee en verder naar het oosten tot ver in Siberië toe. Het lijkt een groot gebied, maar dit areaal is disjunct, dat wil zeggen versnipperd. Het biotoop wordt gevormd door uitgebreide moerassen met een hoge en ruige vegetatie en liefst veel open water. Zulke gebieden komen bepaald niet aaneengesloten voor. De populatie is daardoor versnipperd en kwetsbaar: Kraanvogels zijn geen cultuurvolgers.

Twintig Kraanvogels, polder bij Oudenhorn, 11 november 1982, $\pm$ 12.30 uur.

Foto: JacquesZorgman.

Tijdens hun trek naar Zuid-Azië en Noord- en Oost-Afrika willen ze bij ons wel doortrekken in het oosten van ons land. We kunnen ze verwachten vanaf half augustus tot in november en op de terugweg van eind februari tot begin april. Maar dan altijd in kleine aantallen.

Op zaterdag 6 november 1982 bevond ik mij aan boord van een particulier jacht met de bedoeling wat platvis te verschalken.

Wij lagen voor anker aan de rand van een geul die langs de Kwade Hoek op Goeree loopt, even westwaarts van boei P5 en circa 700 meter uit de kust. Uiteraard had ik mijn Audubon 8,5 x 44 meegenomen, je kunt nooit weten wat de zee en de kust nog oplevert. Voor mijn vertrek had ik met een ambivalent gedrag een paar maal mijn fotospullen in de hand gehad en uiteindelijk toch maar besloten deze thuis te laten.

Jammer: unieke kansen doen zich altijd onverwacht voor.

Wie schetst mijn verbazing toen om 14.00 uur een grote groep vogels vanuit het noordoosten luid trompettend aan kwam vliegen en bleek te bestaan uit 70 Kraanvogels! Mijn allereerste reactie was: ganzen.

Het naderbij komende geluid deed deze beslissing snel herzien. Het leek wel of de Kraanvogels een dirigent tot hun beschikking hadden, zo synchroon klonken hun trompetten.

De vogels vlogen praktisch over ons hoofd heen, circa 70° met de horizon op nog geen 100 meter hoogte. Ze vlogen in een A-vorm die bij het passeren van het schip zich wijzigde in een V-vorm. Het vliegbeeld, de geluiden en de witte kop- en halsstreep waren onmiskenbaar. Van sommige was op de kop iets roodachtigs te zien.

Het gemis van mijn camera en lenzen betreurde ik diep; voortaan toch maar alles meeslepen?

De vogels koersten vanuit het noordoosten naar het zuidwesten evenwijdig aan de kust van de Kwade Hoek. Aan de horizon gekomen

(Ouddorp, Westduinen, Punt van Goeree?) werd de formatie verbroken en veranderde daar in een dwarrelende groep. Zijn ze daar ergens geland?

Thuisgekomen onmiddellijk contact opgenomen met onze Vogelwerkgroep Voorne-KNNV. Het bleek dat 70 Kraanvogels om circa 13.00 uur over Oostvoorne waren gepasseerd (waarneming P. Mout) en dat een zelfde groep tussen 11.30 en 12.00 uur Reeuwijk passeerde (waarneming F. Mayenburg).

Gelukkig maar: aan boord waren geen vogelkenners, het verhoogt de geloofwaardigheid van het bovenstaande.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze waarnemingen één en de zelfde groep vogels betreffen.

Er moeten echter meer Kraanvogels geweest zijn. Op de zelfde dag om 14.00 uur vlogen 60 Kraanvogels (waarneming P. Lette van Oostvoorne) vanuit het westen- de Haringvlietdam, naar het oosten langs de Scheelhoek. Ze trachtten daar te landen in de nabijheid van 2000 Grauwe Ganzen. Op de een of andere wijze ontstond er nogal wat verontrusting en ging de hele zaak de lucht in: Kraanvogels en ganzen door elkaar. Deze Kraanvogels wonnen aan hoogte en vlogen vanaf de Scheelhoek pal naar het zuiden, dwars over Goeree in de richting van de Grevelingen. Uit de gelijktijdigheid van de waarnemingen moet geconcludeerd worden dat het om 130 Kraanvogels ging.

Op 7 november 1982 werden 20 Kraanvogels gezien op de Westplaat te Oostvoorne tot 10.30 uur (waarneming G. Goedhart, med. P. Boeren). Dit onderstreept nogmaals het belang van de Westplaat als vogelrustgebied en maakt de plannen tot slibberging alleen maar

dreigender. 's Avonds om 16.30 uur vlogen circa 100 Kraanvogels over Rockanje vanaf Goeree in de richting Oostvoorne. Naar de Westplaat? (meded. P. Lette van Oostvoorne). Normaal liggen de meest westelijke trekroutes over het oosten van ons land; globaal verder langs de Rijn, over Luxemburg, via Zwitserland, geheel Italië door om daar de oversteek te wagen naar Noord-Afrika. De laatste dagen voor de waarnemingen van 6 en 7 november was er een hogedrukgebied met interne koude over Scandinavië, Finland, Polen tot diep in de Balkan. Een uitloper van dit gebied lag over ons land. Er heerste een oostelijke tot zuidoostelijke wind, die op de waarnemingsdagen aanwakkerde tot windkracht 6 à 7.

Het ligt voor de hand om aan te nemen dat de Kraanvogels langs de rand van het hogedrukgebied vlogen en door de toenemende wind uit het oosten afdreven in de richting van Voorne en Goeree.

Deze Kraanvogels hebben op deze wijze het slechte weer heersend op hun normale trekroute vermeden. Of 'weten' ze 'van te voren' welk weer er zal heersen op hun trekroutes?

Een dergelijke invloed van het weer gedurende de dagen vóór deze waarnemingen wordt ondersteund door een tweede zeldzame gebeurtenis op 7 november 1982: een sterke trek van stootvogels over de Westplaat te Oostvoorne. Er trokken 30 Buizerden, 10 Ruigpootbuizerden, 20 Sperwers, 15 Blauwe Kiekendieven (1 ♂ en 14 ♀), 1 Bruine Kiekendief, 1 juveniele Havik, 2 Smellekens, 7 Torenvalken en 2 Velduilen laag over het slik naar het zuiden (waarneming G. Goedhart & P. Boeren).

Op 3 en 5 november 1982 waren reeds 40 en 58 overvliegende Kraanvogels gesignaleerd, respectievelijk over Rotterdam en Klaaswaal (waarnemingen P. Schrijvershof & A. Eijkelenboom).

Op 6 november 1982 zouden 200 overvliegende Kraanvogels gezien zijn boven Vlaardingen (med. P. Schrijvershof) en pogingen tot landen op de Scheelhoek door 60 Kraanvogels werden al gedaan om 10.00 uur (waarneming E. Eijkelenboom).

Boven Rockanje- het Kreekrad- werden 40 overvliegende exemplaren gezien op 8 november 1982 (waarneming L. Bakker).

Op 11 november 1982 vertoefden nog 20 Kraanvogels in de polder bij Oudenhorn (zie foto). Het daaropvolgende weekeinde van 13 en 14 november werden geen Kraanvogels meer op Voorne gezien.

Volgens mededeling van A. Velthuisen zouden in de periode van 3 tot 11 november totaal 1500 Kraanvogels waargenomen zijn in de provincie Zeeland.

De vraag rijst of waarnemingen van Kraanvogels op Voorne en Goeree reeds eerder gedaan zijn. Informatie bij de Vogelwerkgroep Voorne-KNNV leerde het volgende:

2 oktober 1965 te Rockanje 1 ex. (B. Boekhout); 29 april 1976 zittend in bouwland te

Rockanje 1 ex. (L. Bakker); 17 september 1978 zittend op slikken van Flakkee 1 ex. P. Boeren; 14 april 1980 boven het Oostvoornse meer 1 ex. overvliegend in NO-richting. Boven de Kwade Hoek op Goeree worden in het voorjaar wel eens enkele overtrekkende Kraanvogels gezien. Deze trekken op zeer grote hoogte over in NO-richting (med. L. Kuiper).

Beyersbergen vermeldt in zijn Avifauna over de Grevelingen (1980) vanaf 1976 tot en met 1979 slechts 4 waarnemingen van steeds één exemplaar.

Kraanvogels op Voorne en Goeree: een unieke gebeurtenis.

Je vraagt je bij het passeren van zo'n fraaie groep vogels af wat de toekomst voor deze dieren in petto heeft.

Op weg naar hun overwinteringsgebieden zullen ze landen passeren waar ze eveneens zeldzaam zijn en waar teveel schietgrage jagers wonen...

■ Vogelwerkgroep Voorne-KNNV, J.G.M. Marquenie, Moolenwater 11, 3232 AG Brielle, 01810-3220.

Kraanvogels in Zweden

Het is jarenlang bergafwaarts gegaan met het Kraanvogelspektakel dat ieder jaar weer in april vele bezoekers trekt uit heel Europa.

Het Hornborgasjön en de omliggende velden werden tot het begin van de jaren zeventig gedurende een korte periode door 4 tot 5000 Kraanvogels bezocht.

Het moerasgebied zorgde voor een uitstekende beveiliging voor de nacht en op de boeren akkers lagen meer dan voldoende aardappelen om genuttigd te worden.

Toen de boeren om economische redenen naar andere gewassen overschakelden bleken de velden veel minder aantrekkelijk voor de vogels en begonnen zij zich over een groot gebied te verspreiden. Hierbij werden zij aan de ogen van de vogelliefhebbers onttrokken door een eigenaardige terreingesteldheid. De gletschers van de laatste ijstijd hebben een bulterig landschap achtergelaten.

Enkele Zweedse vogelliefhebbers hebben nu het initiatief genomen en strooien 's avonds voedsel op bepaalde velden. De gevolgen blijven niet uit, want steeds meer Kraanvogels krijgen in de gaten dat er op deze velden iets van hun gading te halen valt.

Tijdens het hoogtepunt van de aankomstperiode van de Kraanvogel werden meer dan 500 dieren op het ene voerveldje geteld. Bij de avondlijke oversteek naar de slaapgebieden konden dit jaar weer omstreeks 1000 vogels worden geteld. Dit tellen is enigszins gecompliceerd omdat de vogels, in tegenstelling tot vroeger, verschillende vliegroutes gebruiken. Dit staat in een groot contrast tot de voorgaande jaren. Men kreeg toen de indruk dat de Kraanvogels er de voorkeur aan begonnen te geven rechtstreeks door te vliegen naar hun nestgebieden.

■ Cees van Leeuwen, Hortenhoeve 3, 3831 TT Leusden.